

GRUDA

Št. 4.

1925.

Leto II.

Polnina plačana v gotovini.

Vsebina zvezka 4.

Fl. Golar: Kresno jutro. — **Fran Pogačnik:** Kralj Matjaž. (Dalje.) — **M. Langus:** Pietà. (Slika.) — **Sergej Jesénin-Dr. N. Preobraženski:** Iz cikla „Zadušnice“: Sorokoušt. — **H. Helne-I. Albrecht:** Sem vedno te ljubil. — **Miloš Štibler:** V Macedonijo. (Dalje.) — **Miha Maleš:** Miloš Štibler. (Lesorez.) — **Van Dyk:** Pietà. (Slika.) — **Aristophanes-dr. Fran Bradač:** Acharnjani. (Dalje.) — **Vsevolod Ivanov-dr. Nikolaj Preobraženski:** Povratek Buddhe. (Dalje.) — **F. T-k:** Mladina, varčuj in delaj! — **Ivo Petročnik:** Kako se delijo gmajne. — **Veno Pilon:** Vipava. (Slika.) — **† Dr. Klement Jug:** O človeški vesti. (Dalje.) — **Agostino Carracci:** Pietà. (Slika.) — **RAZGLEDI:** Organizacija. — Ženstvo. — Po svetu. — Prosveta. — Pomenki in nasveti. — Šala in zabava.

Celoletna naročnina „Grude“ je Din 30.—, Za dijake in vojake Din 20.—, V podrobni prodaji stane „Gruda“ Din 3.—. — Novi naročniki dobe lahko še vse doslej izšle številke.

Uredništvo: Ljubljana, Škofja ulica 8, I. nadst.

Uprava: Ljubljana, Kolodvorska ulica 7.

Rokopise je pošiljati uredništvu, naročnino, reklamacije, oglase itd. samo upravl. Cena oglasov po dogovoru.

Rokopisov, ki jih ni naročilo, uredništvo ne vrača.

Urejuje **Ivan Albreht.**

Listnica uredništva.

Zaradi tehničnih ovir sta morali izostati v tej številki nadaljevanji potopisa „Od morja do morja“ in spisa „Po gozdu in polju“.

Vse cenj. gg. naročnike, ki doslej še niso poravnali naročnine za letošnje leto prosimo, da to store čim preje, sicer bomo ne ljubo primorani ukiniti nadaljno pošiljatev „Grude“ vsakomur, ki bi do konca tega meseca naročnine ne poravnal. **Upravništvo.**

HOTEL „LLOYD“, LJUBLJANA,
SV. PETRA CESTA

Prenočišča z zračnimi sobami, o Izvratna kuhinja z mrazilni in gorkimi jedili, o Poleti krasen senčnat vrt o Točna postrežba. o o o o o o Sprejemajo se tudi učenke v kuhinjo.

MARIJA TAUSES, lastnica hotela Lloyd

LETO
II.

ŠTEV.
4.

MESEČNIK ZA LJUDSKO PROSVETO

Fl. Golar :

Kresno jutro.

Kresno jutro gre čez polje,
z zlatih las mu lije rosa —
mlada deklica zletela,
v žito je stopila bosa.

V polni klas se je sklonila,
prepelice poljubila,
se ovila z rdečim makom
in pšenico, belim slakom.

Na široko razprostrla
svoje rjave je ročice:
„Ljubimo se in hitimo,
da nam ne ovne lice“!

In po gajih in po logih
svatovska se pesem zлива,
ptica ljubi, zemlja snubi,
pisani klobuk odkriva.

Fran Pogačnik:

Kralj Matjaž.

(Dalje.)

Kmalu se vname krvava bitka. Turki so klali kakor zveri. Kri je lila v potokih; grozno je bilo ječanje ranjenih; solnce je krvavo-rdeče zrlo z neba.

Kralju Matjažu turška sila ni bila kos. Na čelu svojih junakov je jezdil in vihtel svoj junaški meč. Kamor je mahnil, je odletelo devet turških glav. Turki so se spustili v divji beg.

Junaki so praznovali zmago. Kralj Matjaž je sedel v svojem zlatem šotoru in počival. Premišljeval je o svoji ženi Alenčici, ki je samovala daleč v belem gradu. Kar prileti ptičica, sede na šotor in zazvrgoli:

„Ej, kralj Matjaž, brž na konja! Bojuješ se po svetu in se ne brigaš za dom. Glej, prikradli so se Turki in vplenili kraljico Alenčico.“

Kralju Matjažu ni šlo v glavo, kako bi bilo to mogoče. Ves zbeگان zakliče ptičici: „Ne skušaj me, ptica, da se ne maščujem. Imam puško risanico, ki nikdar ne zgreši.“

„Kaj bi te skušala,“ mu odvrne ptičica. „Vzemi mi življenje in glavo, ako ni res, kar sem ti povedala!“

Tedaj se zavihti kralj Matjaž na konja, kakor ptičica na vejo, za njim pa njegova vojska, in drveli so proti domu, kakor beži oblak pod nebom.

Ko dospo do zidanega gradu, do belega doma, jih že pričakuje grajska družina. Vse je objokano, od žalosti ne more nihče govoriti. Kralj Matjaž pa jih potolaži:

„Ne plakajte! Vem, kaj se je zgodilo. Čez tri dni bo kraljica zopet v naši sredi!“ Nato se obleče v meniško obleko, nad katero natakne turško. Čez vse to nadene haljo do peta. Okrog pasu si priveže sabljo, kakršne pač ni imel nihče drugi. Bila vam je čudovita sablja! Ob roču je bila zvita kača, a iz konice je švigal plamen. Da bi bil varen zoper vse nezgode, skrije pod haljo šmarni križ.

Tako opravljen in opremljen skoči kralj Matjaž na iskrega konja in zdirja proti Turčiji kot grom in blisk in viš, da so se iskresale kojnu pod podkvami.

Sredi Turčije so stale tri lipe. Tu je bilo turško plesišče. Pod prvo so se mladi Turki pripravljali za ples, pod drugo so ga odkupovali, a pod tretjo so rajali.

Kralj Matjaž pridirja naravnost pred turškega pašo in ga vpraša, po čem prodajajo raj. — Paša se razveseli in pravi: „Po rumenem in belem zlatu; junak pa, ki je nam kos, pleše svobodno in brez plače.“

Kralj Matjaž seže v žep, potegne iz njega rumen zlat in ga vrže na mizo, da se trikrat zatoči po mizi ter obleži pred samim pašo.

Ko paša zagleda zlat, ostrmi, ker spozna, da take kuje kralj Matjaž. Povpraša junaka, kje je dobil zlat. Ta pa mu možato odgovori, da je obglavil kralja Matjaža in mu pobral vse zlate.

Ko mu Turki dovolijo, da si izbere plesalko, stopi naravnost k Alenčici, ki ga je skraja nezaupno pogledovala, ker je mislila, da je neznanec res ubil kralja Matjaža. Med plesom pa ji pokaže kralj Matjaž svoj prstan, ki ga Alenčica takoj spozna. Ginjena in vsa srečna mu jame praviti, kako jo Turki mučijo. — Silno lepo sta rajala in vsi so ju občudovali. A nista se brigala za občudovanje. Potihoma sta kovala načrt, kako naj pobegneta. Kralj Matjaž ji je povedal, da jo posadi, ko se bosta poslavlja, predse na konja in bliskoma oddirja. Ko se bo branil pred zasledovalci, naj ona dobro pazi in naj se ne nagiba na ono stran, na kateri bo robil s svojo sabljo Turkom glave, temveč naj se vedno umika na drugo stran.

Bolj in bolj sta se bližala konju. Že sta bila tik njega. Bliskoma dvigne kralj Matjaž Alenčico na konja, skoči sam nanj in zdirja odtod kot strela.

Turki so osuplo in iznenadeno gledali za njima. Kmalu spozna paša, da so imeli pred seboj kralja Matjaža samega. Takoj pošlje za njima četo preganjalcev. A kaj bodo ti proti junaku Matjažu in njegovi čudodelni sablji. Kralj Matjaž je sekal glave kakor žanjica klasje na njivi. Alenčica pa je pazila; ko je udrihal kralj Matjaž po desni strani, se je sklanjala na levo, in narobe.

Ni bilo dolgo in vsi preganjalci so ležali mrtvi za njim. Nevarnost seveda še ni bila pri kraju; saj sta bila sredi sovražne dežele. Treba je bilo misliti tudi na zvijačo. Kralj Matjaž ni bil le velik junak, bil je tudi modre glave. Ko prijezdita do turškega kovača, mu kralj Matjaž veli, naj mu podkuje konja tako, da bodo stale podkve narobe, da s tem zmeša zasledovalcem sled. Ko Turek delo izvrši, mu ponudi kralj Matjaž z levico zlat, a z desnico mu odseka glavo, da ga ne bi izdal Turkom.

Bližala sta se Savi, meji Matjaževe dežele in Turčije. Konj se zapodi v srdito valovje in preplava široko Savo, kakor bi se zavedal, da nosi kralja Matjaža in ljubo mu ženo Alenčico.

Bila sta na domačih tleh. Ne morete si misliti, kako so se veselili v domačem gradu, ko je zopet zaživela v njem Alenčica! Vse kraljestvo se je radovalo in pirovalo, ko se je razvedelo, da je kraljica Alenčica rešena. Najbolje pa sta se pač imela kralj Matjaž in Alenčica sredi tega dobrega ljudstva, pod solnčnim nebom mile domovine.

II.

Turki kar niso mogli pozabiti, kako jim je otel kralj Matjaž svojo ženo in jim vrhu tega še pobil mnogo junakov. Prežali so nanj kakor volk na ovce in trikrat so mu napovedali vojno. Kralj Matjaž pa je bil nepremagljiv. Vse turške napade je odbil in se maščeval za turška grozodejstva.

Turki niso hoteli odjenjati, tako so se jim cedile sline po kraljestvu kralja Matjaža. Razen tega bi se mu bili radi osvetili za poraze, ki jih jim je prizadel. Zato zbero veliko vojsko; bilo jih je kot listja in trave; nato navale na kralja Matjaža. Ta jim je šel pogumno nasproti. Kakor strela se je zakadil mednje in sekal, da je bilo kmalu vse okoli njega prazno. V svoji gorečnosti se zažene predaleč in Turki ga obkoliijo ter vjamejo.

Odvedo ga v Turčijo in vržejo v temno ječo. Kdo bi popisal, koliko je trpel kralj Matjaž pri misli, da ne bo več gledal belega dne in zlega solnca!

Za kralja Matjaža pa je izvedela Marjetica, turškega carja mlajša hči, ki je dosti čula o Matjaževih junaških delih. Ni se mogla premagati in šla ga je pogledat. Tako ji je bil všeč krasni junak, da ga je odslej posetila vsak dan in ga kratkočasila. O, kako rada bi ga osvobodila. Na tihem ji je tlela v srcu želja, da bi imela takega junaka za moža.

Nekoč se ni mogla zdržati in je povedala kralju Matjažu, da ga hoče osvoboditi, ako jo vzame za ženo. Kralj Matjaž, ki mu je vrla devojka ugajala, se ji nasmeje in odgovori: „To pa ne more biti: Doma žaluje po meni Alenčica, moja gospa. Da jo vidiš! Trikrat lepša je od tebe in trikrat mlajša. A ne žaluj! Doma imam brata, zalega junaka. Osvobodi me, in dam ti ga za moža!“

Zmenila sta se, da počakata z begom do šentmarjetnega dne, ko bodo obhajali Turki veliko slavlje. Težko, težko je čakala Marjetica tega dne. Ko končno napoči, vzame tri ključe, prvega od zakladnice, drugega od konjušnice, tretjega od zle voze. Nato privede iz konjušnice tri konje, natovori enega z žoltim zlatom in belim srebrom, ki ga je vzela iz zakladnice in odpre ječo. Takoj zasedeta kralj Matjaž in Marjetica konje in zdirjata iz globoke Turčije proti široki Savi.

Spotoma se ustavita pri kovaču in mu velita, naj jima prekuje konje tako, da bodo imele podkve krampeže zadaj, gladko kov pa spredaj.

Tako sta hotela zmešati sled Turkom, ki so odkrili njun beg in ju že zasledovali, kakor so pričali oblaki prahu tam v dalji.

Pot jima zastavi široka Sava. Kako priti čez? Voda je bila deroča, a konji utrujeni. Tu vrže Marjetica v vodo svoj zlati prstan. In glej, čudo! Voda je tekla mirno in ju je ponesla na drugo stran. Pa je bil tudi skrajni čas. Komaj stopita na suho, že pridirjajo za njima zasledovalci in poskačejo na bregu s svojih konj. Tudi oni niso vedeli, kako

*M. Langus:**Pietà.*

bi prebredli vodo. Marjetica jim zakliče, naj si privežejo okrog vratov težke kamne. Bedaki jo vbogajo, a komaj stopijo v vodo, potonejo.

Begunca sta pridirjala do Matjaževega gradu. Pri lini je stala njegova gospa in gledala po ravnem polju. Že oddaleč zagleda Matjaža in se silno prestraši. Zapazila je, da jezdi poleg kralja Matjaža neznana gospa. Takoj teče k svojemu svaku Matjažu in mu bridko potoži, da vede kralj Matjaž s seboj drugo gospo.

(Konec prih.)

Sergěj Jesénin-Dr. N. Preobraženski:

Iz cikla „Zadušnice“.

Sorokoúst.

Ste videli vi
litih šap trd korak
ko v meglo zavit vodeno
priteče čez stepe vlak,
z nosnico hrza jekleno?

In za njim
kot na dirke dan
besno skaka skozi veliko travo
mladi, rdečegrivi žrebček, ves podivjan,
tenke noge si vrže čez glavo? ...

Mili, mili bedaček ti moj,
no kam vendar, kam neki te goni?
Mar ne veš? Živi konji zgubili so boj,
in jekleni so zmagali konji.

Mar v resnici ne veš, da v planjavi brez sijaja
ne vrne onega časa tvoj beg,
ko je še par lepih stepnih Rusinjš prodával,
in konja kupil si — Pečeneg?

A drugače je usoda na dražbi prepleskala
naš od škrtanja vzdramljeni tok,
in za tisoče kil konjske kože in mesa
kupuje zdaj novi se vlak.

H. Heine-I. Albreht:

Sem vedno te ljubil.

Sem vedno te ljubil in ljubim te še —
pa da se ves svet strmoglavi,
iz teh razvalin plapolali bi le
plameni moje ljubavi!

* Pečenegi — pastirski roparski narod, menda predhodniki poznejših Madžarov, ki so nadlegovali Rusijo v X. in XI. stoletju.

Miloš Štiber:

V Macedonijo.

(Dalje.)

Skoplje.

Skoplje leži jedva 100 metrov nad morjem. Okoli mesta najpoprej znamenito Skopsko polje, ki je nekako nadaljevanje Kumanovskega. Predno pripelje vlak do Vardarja, ki teče skozi mesto, se ti razvije prekrasna slika Skoplja. Nad Vardarjem, sredi mesta, na hribu velik grad slavnega srbskega carja Dušana Velikega. Pod gradom mesto in cel gozd minaretov. Okoli Skopskega polja južno, zapadno in severno visoke, mestoma s snegom pokrite planine. Taka je prva slika nekdanje mogočne srbske prestolnice.

Na samem kolodvoru se gnete narod iz vseh krajev Macedonije, kar z ozirom na razne noše nudi pestro sliko. S kolodvora prideš takoj v eno glavnih ulic, ki vodi k znamenitemu Dušanovemu mostu (Dušanova čuprija). Od l. 1921. do danes se zopet povsod zapazi velik napredek. Ulice dobivajo modernejši tlak, a ob straneh je vzrastla cela vrsta modernih stavb, predvsem za hotele, restavracije in trgovine. Zadnja leta se je po izjavi velikega župana postavilo v Skoplju nad štiristo lepih modernih hiš in poslopij. A takozvani evropski del mesta na desni obali Vardarja se je že poprej temeljito razlikoval od turškega mesta.

V Skoplju je tiste dneve zboroval Savez nabavljalnih zadrug državnih uslužbencev. Slovencev se je udeležilo devet. Skopljanci so jih takoj spoznali in slišal sem pogovor v gostilni, ko nekdo pripoveduje, kako Slovenci po Skoplju hodijo: „Slovenci sve polako idu“, pravi „i čitaju firme“. E, brate, ko bi ti poznal vzrok, zakaj Slovenci „polako idu i čitaju firme!“ Sta namreč možna dva vzroka: Ali jim dela, vsaj nekaterim, cirilica preglavice, ali pa iščejo firmi „Pakao“ (Peklo) in „Raj“, dve znameniti vinski gostilni v Skoplju.

Tudi potresa ne smem pozabiti. V petek 16. maja 1924 popoldne se je vršila v veliki restavracijski dvorani „Palas Hotela“ nekaka predkonferenca delegatov nabavljalnih zadrug. Dvorana je dolga gotovo 25, široka 20, a visoka 8—9 metrov. Strop je lesen, le dva stebra sredi dvorane ga podpirata. Zbranih je bilo na predkonferenci kakih 60 delegatov. Med najživahnejšo razpravo se začne dvorana vsled potresa tresti, a leseni strop zavalovi in daje glas, kakor ga čuješ, ako veliko plehasto ploščo naglo treseš po zraku. Občutek je bil strašen in gotovo ni trajalo niti pet sekund

in vsi zborovalci so bili že pri vratih in na vrtu. V dvorani je bilo polno miz in stolov, toda v strahu smo poskakali čez vse ovire. Sreča, da je bilo na razpolago več izhodov. Potres je trajal prav kratko, toda prestrašil nas je toliko, da smo zborovali samo še kakih pet minut. Skopljanci pripovedujejo, da se taki mali potresi v Skoplju pogosto pojavljajo.

Prebivalstvo v samem mestu je zelo mešano. Šteje vsega okroglo 75.000 duš. Odločnih Srbov je le do 10.000. Mnogo je Turkov, mnogo Arnavtov, mnogo bugarašev, Grkov in drugih. Zgodil se mi je sledeč karakteristični slučaj: Mestna občina nas vabi na malco v Hotel Balkan. Župana zastopa mlad črn visok gospod, nekak prvi občinski svetovalec. Sedel sem zraven njega in v razgovoru v svoje nemalo začudenje zvedel, da je bil do l. 1922. lektor za trgovsko pravo na univerzi v Sofiji. Vprašam ga, ali je bil morda v stranki Stamboliskega in je nemara pobegnil radi smrti Stamboliskega. Pravi, da ni bil agrarec, nego demokrat. Toda vrnil se je, ker je rodom iz Skoplja. Vrnil se je, vstopil v radikalno stranko — tako sam pripoveduje — in bil je izbran za važnega funkcionarja v mestni upravi. Istočasno se na drugi strani mize pogovarja moj beogradski prijatelj z uglednim srbskim trgovcem iz Skoplja. Trгоvec toži, da država iz partijskih razlogov pospešuje turški in bugaraški element v Macedoniji. Za dokaz med drugim navaja mojega lektorja, ki danes zastopa skopskega župana, in pove, da je lektorjev brat celo aktiven oficir v Bolgariji!! Zelo sumljiv je bil tudi lektorjev pozdrav. Vstal je in rekel: „Gospodje, pozdravljam vas v imenu Skoplja, živeli!“ Človek, ki z ljubeznijo gleda v našo državo, ne bo z besedami tako skop, ako se zberejo v Skoplju državni uslužbenci iz cele države.

S prijateljem pohitva izven mesta. Okoli mesta lepa vrtnarstva, na to polja. Na njivi orjeta dva Arnavta. Nagovorim mlajšega, toda z roko maha, da ne razume srbski in pravi: „Čiča srbski“ ter pokaže na starejšega Arnavta. Greva k njemu. Lepo govori srbski. Njivo pripravlja za duhan. Orje z ralico t. j. lesen plug, skrajno primitiven, s katerim se vobče ne da orati, nego se zemlja samo malo razbrska. Ralico vlečeta dva mala mršava bivola, vprežena v nenavadno dolg jarem, kakor po celi Macedoniji. Vprašam, če je že videl železen plug. O, seveda je videl v mestu, kjer se lahko tudi kupi. Zakaj ne kupi? Ker ima preslabo živino za težak železni plug. Dobro je odgovoril.

Pohitva dalje. Na pašniku vidiva starejšega kmeta. Po obleki se takoj spozna Srb, Prišel je pogledat, kako sin pase in pokaže

Miha Maleš:

Miloš Štibler

pri tem na otroka, kateremu bi prisodil kvečjemu 12 let. „To je moj sin,“ pravi kmet, „lani se je oženil.“ Za boga milega! Oče pove, da je fant sedaj star 16 let, s 15. letom se je torej oženil. A žena mu je 19 let. Običaj je v teh krajih, da starši poženijo otroke osobito tedaj, kadar potrebujejo nove delavke pri hiši. Mladi mož je govoril lepo srbsko, obiskoval je osnovno šolo v Skoplju in pozna tudi srbsko zgodovino. Oče ni bil v šoli, vendar tudi on točno ve za kraljeviča Marka, za Dušana Silnega, za bitko na Kosovem.

Prideva do vrtnarja. Obleka kaže, da je Slovan. V pogovoru vprašam, kedaj je bilo bolje, pod Turki ali sedaj, in dobil sem za odgovor ono isto neumnost, ki se tudi v Sloveniji najde v obili meri: Poprej je moka bila groš, a danes šest dinarjev. Hleb istotako. Davek obratno, poprej mali sedaj velik. „Po čem pa je bila poprej tvoja salata in po čem je sedaj?“ To vprašanje je moža malo zmotilo in je takoj uvidel, da je na napačni poti. Vprašam, če je Srb. „Danes smo vsi Srbi!“ Vajeno uho takoj spozna, da ima pred seboj bugaraša. Mož to potrjuje s pripovedovanjem, da tudi pod Turki ni bilo slabo: „Ako se nisi mešal v politiko, so te Turki pustili pri miru. Ako si se pa spuščal v politiko, so te preganjali, kakor te preganjajo tudi danes, če se spuščaš v politično življenje.“ Navihanecl

Od znamenitosti v mestu je treba omeniti cerkev Sv. Spasa. Nahaja se v neposredni bližini Dušanovega gradu. V tej cerkvi je bil Dušan Silni kronan. Kamen, na katerem je Dušan stal med kronanjem, je vzidan v tla sredi cerkve. V cerkev se gre danes po stopnjicah navzdol, kakor v klet. Za časa Dušana je bila nad zemljo, toda za časa Turkov so kraj okoli cerkve tako zasuli z zemljo, a razen tega okoli cerkve napravili visok zid, da se sploh ni več opazila. To je bila sreča, ker bi zgodovinske stavbe morda drugače ne bilo več. Velike umetniške vrednosti v cerkvi je ikonostas, ki so ga v začetku 19. stoletja izrezali iz lesa trije umetniki — oče in dva sina — iz Galičnika pri Prizrenu. Delali so na celem ikonostasu 12 let. Med vojno so Bolgari hoteli uničiti znamenito delo, toda Nemci so cerkev zastražili in jo varovali zoper Bolgare. Nemci sedaj nudijo velike svote za ikonostas, ker bi ga radi prenesli v kak nemški muzej.

V cerkvenem dvorišču je bilo obenem pokopališče. Tu je pokopanih več odličnih srbskih duhovnikov. Razun tega se nahaja tu velika plošča, ki nosi sledeči napis: „Sveštenomučenici iz Stare Srbije i Mačedonije pali za veru in slobodu svoga roda od 1912. do 1918. god.“ Sledi 99 imen duhovnikov, ki so bili deloma od

Turkov, deloma od Bolgarov ubiti za narod; med njimi sta dva metropolita, dva arhimandrita in še 10 višjih svečenikov.

Zraven cerkve je Dušanov grad, ki ga danes uporablja vojska. Tu je careval največji srbski vladar iz rodu Nemanjičev Dušan Silni (1336—1356). Prvotno je nosil naslov kralj, a od l. 1346. se imenuje Dušan Silni, „car Srbov, Grkov, Bolgarov, Primorja in vseh zapadnih strani.“ Želja mu je bila, ustanoviti močno slovansko državo, kar je tudi dosegel. Razun tega je ustanovil srbski patri-

Van Dyck:

Pietà

jarhat, ki obstoji še danes. Slaven je Dušanov zakonik, ki daje jasno sliko o takratni srbski kulturi. Z ozirom na otomansko nevarnost je mnogo skrbi posvetil vojski in je še v zadnjem letu življenja zbral vojsko 80.000 moških, da zavzame Bizantijo. Na Dušanovo dobo je Srbstvo opravičeno ponosno.

Zapuščamo Dušanov grad in cerkev Sv. Spasa ter se vračamo doli k Vardaru. Opazujemo turške hiše v starem mestu, mošeje, ljudstvo. Značilno je, da se ena največjih mošej v bližini Dušanovega gradu uporablja danes kot vojaško skladišče, a druga lepa in velika mošeja pri Dušanovi čupriji je zaprta in bo kmalu porušena. Tako se pričenja isti proces, ki se je po l. 1804. začel

v Srbiji, a po l. 1878. v okrajih Niš, Piroto, Prokuplje in Vranje. In to je koristen, zdrav proces. Za časa Srbov, a osobito za časa Nemanjićev je bila v teh krajih visoka kultura: Turki so jo uničili in vstvarili tekom stoletij ono, kar je v Evropi pomenilo Balkan in balkanizem ter predstavljalo primitivnost in zaostalost v vsakem pogledu.

Zvečer je, že po sedmi uri, ko gremo v mestu mimo lepe moderne pravoslavne cerkve. Vsa je razsvetljena in čuje se petje. Radovednost nas žene v cerkev. Polna je oficirjev v ruskih, a nekaj tudi v naših uniformah. V prvi vrsti stoji ruski general, zraven njega uniformiran politični uradnik iz Skoplja. Pri oltarju je več starih višjih duhovnikov v svečanem odelu. Vsak vernik drži v roki gorečo svečo, kar daje celi pobožnosti poseben sijaj. Na koru petje. Nismo precej razumeli namena pobožnosti, toda ko preneha petje, se čuje molitev svečenikov: „So svjatimi upokoj duša raba tvojego idježe njest boljezn ni pečal ni vzdihanal, no žizn beskonnačnaja. (S svetimi vpokoji dušo tvojega sluga, kjer ni bolezn, niti tuge, niti vzdihovanja, nego večno življenje.)“ In zopet: „Upokoj dušu blagočestivago gospodara imperatora Nikolaja.“ „Podažd jemu vječnuju pamjat.“ Rusi so se klanjali, prekriževali, poklekali in plakali, ko so v svoji novi domovini molili za nekdanjega svojega nesrečnega „blagočestivago gospodara imperatora Nikolaja.“

Po večerji sedimo v prelepem vrtu hotela Zrinjski ob Vardaru. Polno je elegantne publike. Vojaška godba zasvira narodne pesmi. Najprej ono lepo macedonsko:

Kad sum bila, mori Džurdžo,
Dete kano tebe,
Sum šetala, mori Džurdžo,
U zemlju Srbiju;
Sum gradila, mori Džurdžo,
Kula od dva sprata,
I pendžeri, mori Džurdžo,
Od suoga zlata.

Takoj za tem je sledila slovenska: „Delaj, delaj, dekle pušcl.“

(Dalje prih.)

Aristophanes-Dr. Fran Bradač:

Acharnjani.

Komedija.

(Dalje.)

Glasnik: Mólči, sédi!
Oko kraljevo vabi mestni svét,
da pride v zbornico.

(Poslanec odide z Lažiartábo in spremstvom na desno.)

Dikaiopolis: Zblaznel bi človek!
In jaz naj tu še dalje tratim čas?
A takim gostom vrata vedno so
odprta. Toda nekaj strašnega,
velikega bom storil. Kje pa neki
tiči Amphitheos?

Amphitheos: Sem že spet tu.

Dikaiopolis: Na, tu imaš osem drahem! Skleni mir
s Spartanci zame, za otroke moje,
za mojo ženo — vi pa poslančujte
in kar naprej zijajte! (Amphitheos odide.)

Četrti prizor.

Prejšnji. Theoros, athenški poslanec, ki se vrača z dvora thraškega
kneza Sitalka.

Glasnik: Naj vstopi Theoros, Sitalkov sel.

Theoros: Tu sem.

Dikaiopolis: Spet novo gobezdalo kliče.

Theoros: Ne bili bi ostali v Thrakiji
tak dolgo —

Dikaiopolis: Res, če bi dijet ne bilo.

Theoros: — da ni vse Thrakije pobelil sneg
in niso reke vse zamrznile,
vprav ko se tu boril je Théognis
za zmago svojih dram.²² Tačas sem jaz
ga pil s Sitalkom. Da, postal je tak
athenofil in bil za vas navdušen,
da je po stenah pisal: „Živio Athenci!“
In sin njegov, ki smo za častnega
občana ga storili, si je želel
naših klobas ob apaturijih²³
ter prosil svojega očeta, naj

pomaga njegovi domovini. Ta
je dvignil čašo in prisegel, da
bo s tako vojsko prišel na pomoč,
da porekó Athenci: „Kakšna sila
kobilic k nam se žene!“

Dikaiopolis: Vrag me vzemi,
če ti le trohico verjamem, kar
si rekel — razen teh kobilic!

Theoros: Glej,
in tu vam je poslal Thračanov vseh
najbolj junaško pleme!

Dikaiopolis: To je jasno!

Glasnik: Naprej, Thračani, ki vas pelje Théoros!

(Vstopi četa Thračanov z majhnimi ščiti, v komični opravi.)

Dikaiopolis: I, kakšna sodrga je pa spet to?

Theoros: Vojščaki Odomantov.²⁴

Dikaiopolis: Odomantov?
Povej mi, kaj je to? Kdo je napravil
iz Odomantov take skopce?

Theoros: Tem
če daš dve drahmi dnevne plače,
vam vso Bojótijo zdrobijo v prah.

Dikaiopolis: Dve drahmi tem pohotnežem? To bi
zavzdihnili veslarji²⁵ naši, ki
nam domovino branijo!

(Thračani skočijo ter ukradejo Dikaiopolidu iz torbe vse, kar je imel.)

Joj meni!
Odomanti so mi vzeli česen.
Ne daste hitro česna sem?

Theoros: Nesrečnik,
ne hodi blizu, hudi so kot česen!

Dikaiopolis: In vi, pritani, me pustite to
trpeti v lastni domovini in
povrh še od barbarov? Ugovarjam,
da bi na skupščini razpravljali
o mezdi tem Thračanom! Pravim vam,

da Zevs je znamenje dal. Deževna kaplja
je name kanila.²²

Glasnik: Odidite,
Thračani, in pridite pojutrnjem!
Pritani namreč zbor so razpustili.

Vsi odidejo razen Dikaiopolida.

²² Gl. op. 2!

²³ Apaturije so bile athenske slavnosti, ob katerih so očetje zapisovali svoje otroke v posamezne fratrije (občine). Tu so athenski poslanci zapisali Sitalkovega sina v athensko fratrijo.

²⁴ Thraško pleme.

²⁵ Veslarji, ki so veslali na najzgornejši izmed treh veslarskih klopí in imeli najdaljša vesla ter opravljali tako najtežje delo.

²⁶ Pesnik se norčuje iz ljudskega praznoverja. Ljudje so smatrali prirodne pojave za znamenja božje jeze.
(Dalje prih.)

Vsevolod Ivanov-Dr. Nikolaj Preobraženski:

Povratek Buddhe.

(Dalje.)

Zdaj pa občuti profesor silen glad in postane vesel, da ni pojedel vsega krompirja za obed. Na uradnem potovanju se dobijo živila, če bo on spremljal Buddho, mu morajo dati večji delež.²⁶ Radi tega naloži doma poln kotel krompirja in več drv nego po navadi. Knjige in papirji so slični rjavim kupom snega. Tako vedno izgledajo, če se profesor greje in misli, komu naj zaupa svoje rokopise in knjige. V Centralnem Pedagoškem Institutu predava profesor Sasonov zgodovino svetovne literature. Njegovo tekoče delo se imenuje: „Kako so vplivale skandinavske sage na ruske junaške pesmi.“ Rokopise zveže z motvozom in zapiše na vsakem z debelim rdečim svinčnikom „Rokopis prof. V. V. Safonova, ki je odpot...“, pomisli in popravi „ki je uradno odpotoval v znanstvene svrhe na mejo Mongolije. Prosim, da se previdno ravna.“ Rokopisov je mnogo. V peč vrže še drv; zdaj je toplo. Ko sleče pleteno majco, počí ta v rokavu. Profesor odloži enciklopedijo, da kupi toplo pleteno obleko. Na košček papirja zapiše: „majci — 2, kožuh — 1, nogavic — 4“ in doda k slovarju še knjig. Vendar se mu

bogvezakaj smilijo drva in kuri peč s svojimi spiski ter nepotrebnimi knjigami. Takih nepotrebnih knjig se najde zelo mnogo. Po celi sobi se vzdiguje pepel; tudi na profesorjevih licih je siv, prijetno-dišeč pepel. Profesor se ga otresa, misli o čredah v Mongoliji in bravini. Tako ga najde politrak²⁷ Anisimov, ki pride k njemu.

— Treba je glavo obvezati z robcem, ker od papirnatega pepela izpadajo lasje. Težko se je tudi umivati pri milni krizi...

Anisimov vedno izgleda, kakor bi tekkel na goro: poten je, razvita mu je šerpa, maje, njegovi valenki so široki in veseli kakor streha spomladi. Zadovoljen z lastno energijo pomaga profesorju grabiti papirje v peč z debelo listnico, ki mu nadomešča trebuh. Da mu ugodí, ga vpraša Safonov:

— Ali se je pritožil?

— Kdo?

— Dievel?

— No-o!... nakričal se je, pa je konec. Zvečer se je prišel v damo igrat. Živina v eni komuni... To je sila ali dinamika, kakor rad rečem... In Dievel?

Profesor vidi prvič človeka iz komune. Vpraša ga o otrocih. Anisimov ima tri, in najmlajši, pet let stari, zelo ljubi avtomobile: reže jih iz papirčkov in jih barva s črnilom. Pri stranki je Anisimov od leta 16, po poklicu je strugar.

— Ali bo v Rusiji komuna? — vpraša previdno profesor, kakor da bi se zbodel.

— Komuna? Kje pa naj bo, če ne pri nas? Na vsak način!

Ko se ogreje, predlaga profesorju, da gresta gledat, kako prevajajo Buddho. Profesor Safonov si mora zložiti stvari za pot. Anisimov ogleduje polico in pisalno mizo.

— Da-a, brezpogojno. Ali ste že davnič profesor?

— Dvanajst let.

— Niste bili pri nobeni politični stranki?

— Ne.

— Tako. Ste torej blizu petdeset let?

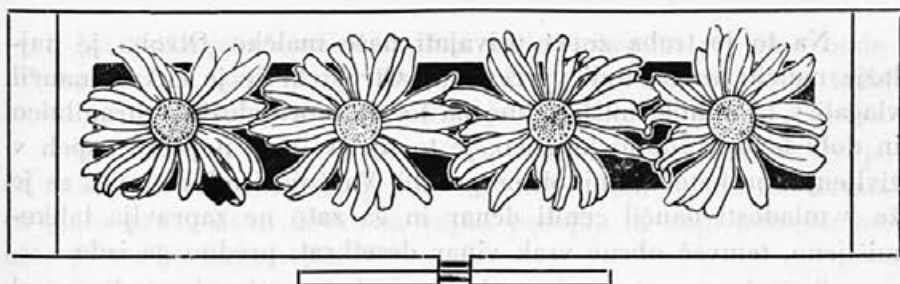
— Štirideset in osem.

— Navadna stvar. No pa grem. Jutri se peljeva skupaj v komisarijat po mandate. Jutri. Rekli so sicer danes, ampak bo boljše jutri, pa še jutri menda ne bodo napisali...

(Dalje prih.)

²⁶ Rus. pajok. Do l. 1921., ko je bila cela prehrana v rokah države, so bili ti deleži zelo različni.

²⁷ Kratica za politični voditelj (rus. rukovoditelj).

F. T-k:

Mladina, varčuj in delaj!

Z žalostjo moramo ugotoviti, da je smisel za varčevanje vsled dolgotrajne vojne zelo trpel. Spominjamo se, da na eni strani marsičesa ni bilo mogoče kupiti in zato denar ni imel prave vrednosti, na drugi strani pa je bilo vsled pridnega tiskanja bankovcev dovolj denarja, in smo se ga zato odvadili primerno ceniti.

Čim pa je prenehala vojna, je bilo naenkrat dobiti dovolj vseh potrebščin, ki smo jih med vojno stradali, in kupovali smo kakor nori, posebno, ker se je kar naprej tiskalo in tiskalo nove bankovce. Bili smo priče velikih veselic, parad in drugega, kar nam je nudilo priliko za zapravljanje denarja.

Toda že par let po vojni so se pričele razmere spreminjati. Vračali smo se v mirovne razmere in stroji za tiskanje bankovcev so prenehali delovati, draginja je pa kar naprej naraščala. Blaga je bilo še malo, ker smo ga med vojno preveč — uničili, in mu zato niso hotele iti cene doli, denarja pa je bilo mnogo in zato njega vrednost (cena) vzlic prenehanju tiskanja ni hotela rasti, vsaj v istem razmerju ne, kakor so rastle cene blagu. Nastala je razlika med ceno blaga in med ceno denarja, ker je množina denarja obstala, cena blaga je pa rastla, tako da za enoto denarja ni bilo mogoče kupiti odgovarjajoče množine blaga. Nastopilo je pomanjkanje denarja ali denarna kriza, ki nas je prisilila, da smo ga pričeli zopet ceniti in ga nehali po nepotrebnem zapravljati.

Spomnili smo se, kako smo znali pred vojno ceniti vinar in kako srečne smo se čutili, če smo imel v žepu krono. Imeli smo domače hranilnike (šparovčke), v katere smo nalagali vinar za vinarjem, desetico za desetico, in čim je bil znesek večji, smo ga naložili v hranilnico, da smo vlekli obresti, s katerimi se je začel naš prihranek množiti sam od sebe, brez našega truda in sodelovanja.

Na to je treba zopet privajati naše malčke. Otroka je najlažje naučiti vsega, tudi varčevanja. Otrok, ki se je enkrat naučil vlagati v hranilnik, misli vedno na to, da more vložiti v hranilnico in dobi lepo hranilno knjižico, je to njegov prvi največji uspeh v življenju, na katerega nikoli ne pozabi. Varčujoči mlad človek se je že v mladosti naučil ceniti denar in ga zato ne zapravlja lahko-mišljeno, temveč obrne vsak vinar desetkrat, predno ga izda.

Smisel za varčnost pa vzbuja v mladem človeku tudi smisel za delo, kajti brez dela ni jela in še manj prihrankov. Delo človeka poplemenituje, ga dela dobrega in veselega. Delovni človek je bolj odporen pred boleznimi in zablodami in dočaka višjo starost. Človek, ki je zgubil veselje do dela, je mnogo zamudil v življenju in je navadno slabo končal. Če že ne v zaporu kot tat, pa vsaj kot revež, berač, ki je bil v nadlogo vsej okolici.

Zato marsikatera naša mati greši, ko ne navaja otrok na delo. Njeno mehko srce ne more trpeti, da bi moral njen malček vzeti v roke motiko ali grablje in se z njimi potiti. Zato ne varujmo preveč naših malih, temveč jih navajajmo polagoma na delo, pa ne bodo imeli časa misliti na nepotrebne reči, ki nič ne koristijo, temveč nas dostikrat celo stanejo lepih novcev. In to ne vpliva na varčnost, marveč na razsipnost.

Prav isto velja tudi za posle in druge uslužbenice. Tudi te je treba vzgajati, pa čeprav od začetka ne gre lahko. Koristilo bo njim samim, pa tudi gospodarjem, ker bodo postali bolj vestni in delovni.

Cilj vsake družine mora biti kulturni in gospodarski napredek, pa naj bo revna ali bogata. Kjer ni delavnosti in varčnosti, tam je gospodarska in npravna propast. Kdor ne napreduje, ta nazaduje, veli pregovor.

„Pa kako varčevati, ko pa komaj živim!“ boš vzkliknil, dragi bralec, kaj ne?

Možnost za varčevanje je povsod. Gre le za to, da varčujemo pametno, premišljeno, ob pravem času in na pravem mestu.

Varčevati more gospodar že pri shranjevanju in oskrbovanju pridelkov, orodja in drugega. Ako pusti padati na seno dež skozi votlo streho, pripekati na ognjišče solnce, odtekat po cestah gnojnico, stati po cele tedne vozove na dvorišču brez strehe itd., tedaj se mu vse to hitro pokvari. In to je zapravljanje, kajti pri takem gospodarstvu se žep ne polni, temveč se prazni.

Na zvišanje dohodkov vpliva dalje dobro in pravilno obdelovanje polja, oskrbovanje živine i. dr., ker varčevati je le tedaj in na ta način mogoče, da se zvišuje dohodke in znižuje izdatke.

Kmet si tudi mnogo prihrani, če ima potrebne in dobre stroje, če nakupi pravo množino pravih umetnih gnojil in močnih krmil, če plača pravočasno davke in vojno posojilo in kupi potrebščine, kjer je vse to najcenejše.

Pa tudi pregledno knjigovodstvo uči kmeta varčnosti, ker mu kaže donosnost posameznih gospodarskih panog in ga takoj opozori, pri čem in zakaj ima zgubo ali dobiček, da more odstraniti vzroke, ki povzročajo zgubo in pomnožiti one, ki delajo dobiček. Redno knjigovodstvo je že marsikaterega kmeta obvarovalo bobna, pa še večim pomagalo do blagostanja.

Mnogo je v tem pogledu ležeče tudi na gospodinji. Saj pravi pregovor, da podpira gospodinja tri vogle pri hiši.

Življenje je boj za naš obstanek in v tem boju zmaga samo oni, ki je delaven in varčen. Le oni ljudje so si pridobili ugled in moč, ki so delali in varčevali. Resničnost tega nam najlepše potrjuje sledeča tabela, ki kaže, kako je bilo pred vojno razvito varčevanje pri posameznih narodih.

Na 100 prebivalcev je pripadlo hranilnih knjižic:

na Danskem	53	s K 400	vloge na prebivalca
v Švici	43	" " 280	" " "
v Švedski	37	" " 161	" " "
v Belgiji	34	" " 210	" " "
v Nemčiji	30	" " 260	" " "
v Franciji	30	" " 100	" " "
v Avstriji	21	" " 220	" " "
na Ogrskem	8	" " 120	" " "
v Rusiji	4	" " 90	" " "

To je zanimiva slika. Danska je tudi sicer najbolj napredna, Rusija pa najbolj starokopitna država. Radovedni smo, na katerem mestu bi bila Jugoslavija. Mislim, da bolj na zadnjem.

Ako pomislimo, da je samo oni človek ali narod neodvisen in srečen, ki ne jemlje na posodo, temveč ki posojuje, ki ne dela za obresti drugim, temveč so mu obresti njegovih prihrankov pokojnina za stara leta in zavarovalnina za nezgode, tedaj nam mora biti jasno, da z varčnostjo opravimo polovico dela.

Zato napišite nad vrata vsake hiše „Varčuj in delaj!“

Varčuj pa tudi z zemljo in jo nikoli ne prepusti drugemu! Ljubezen do zemlje, podedovana po očetih, je ljubezen do domo-

vine, kajti ona pridržuje narod doma na svoji zemlji in ga dela močnega. Ljubezen do zemlje druží narod s narodo in ga ohranja zdravega in mi hočemo in moramo imeti zdrav in gospodarsko svoboden kmetijski narod.

Gospodarsko krepak narod ostane svoboden in zavzema odlično mesto med sosedi. Delavnost in varčnost pa sta dva glavna predpogoja za dosego gospodarske moči in politične svobode. In to velja tako za posameznika kakor za cel narod.

Delavnost in varčnost sta glavni znamenji, ki ločita divjaka od kulturnega človeka.

Iz navedenega sledi jasno, da je v nas samih ključ do lepše bodočnosti, da smo sami kovači svoje sreče. Zato ne pričakujemo pomoči od zunaj, ker je ne bomo dočakali, temveč varčujemo in delajmo v zavesti, da bo kmetu le tedaj pomagano, če si bo pomagal sam.

Ivo Petročnik:

Kako se delijo gmajne.

Razdelitev gmojn v Dol. Skopich pri Krškem in na Planini-Gradac pri Sv. Križu v preteklem poletju, kjer so si posamezni posestniki oziroma udeleženci t. j. upravičenci teh gmajn lastili pravico preprečiti vsako meritev, mi daje povod, da v razumevanje še ostalih udeležencev gmajn v domačih besedah pojasnim, da ti sami nimajo te pravice, temveč da stoji v tem oziru nad njim gotova oblast, t. j. „agrarska operacija“ ali bolje znana pod imenom „komisija za agrarske operacije“.

V naslednjem pojasnim posamezna postopanja te oblasti, pod katero upravo spada vsak skupni svet, naj si bo gozd, pašnik, travnik (menjalke) ali planina, za katerega se prosi za njega razdelitev ali ureditev njih pravic.

Pri že imenovani oblasti posluje v I. stopnji kot poizvedujoči in izvršilni organ krajni komisar za agrarske operacije, kateremu je prideljen tehnični oddelek. V drugi in zadnji stopnji pa posluje pokrajinska komisija za agrarske operacije obstoječa iz predsednika, t. j. vsakokratni veliki župan, dalje iz referenta, iz štirih članov sodnijskega stanu, iz zastopnika oddeljenja za notranje zadeve in slednjič iz treh strokovnjakov za gozdarska, kulturno-tehnična in za zemljemerska vprašanja. Tej komisiji pristojata razven drugega delokroga tudi razsojanje o pritožbah s

strani udeležencev. Ta predstavlja tedaj sodnijo in advokata v zaščito njih pravic, s katerimi se navadno grozi pri izvrševanju kakih nezadovoljivih delilnih načrtih.

Kakor že omenjeno, posluje v I. instanci krajni komisar za agrarne operacije, katerega dela bi se lahko delila v tri dele:

- I. osnovno postopanje,
- II. glavno postopanje in
- III. zaključno postopanje.

Veno Pilon:

Vipava

I. V osnovnem postopanju preskrbi krajni komisar za agrarne operacije vse zemljeknjižne izvlečke in katasterske podatke, ugotovi operacije vse zemljeknjižne izvlečke in katasterske podatke, ugotovi udeležene posestnike in njih pravice.

Nato sledi II., t. j. glavno postopanje. Pri tem se v svrhu pripravljanja delilnega načrta razpoloži imenik neposredno udeleženi posestnikov in njih pravic pri županstvu na vpogled, proti kateremu se udeleženci lahko pritožijo v 30 dneh od dneva razpoložitve.

Ko je ugotovljeno, obseg skupnega sveta, imena in pravice posameznih udeležencev, odide agrarni zemljemerec na lice mesta, da obmeji, t. j. da zakoliči in zamejniči ves skupni svet, izloči potrebna pota, nahajajoče se jarke, na željo udeležencev vsa skupno ostala zemljišča kot n. pr. kamnolomi, napajališča i. dr.; skratka pripraviti ima vse za cenitev, ki je takorekoč podlaga za poznejšo delitev.

Cenitev se vrši po zato poklicanih strokovnjakih in enega ali več zapriseženih cenilcev iz okolice, h katerem se pritegne lahko tudi več udeležencev.

Cenitev je ena glavnih faktorjev pri razdelitvi in le žalostno je, da se za to udeleženci vsepovsod premalo zanimajo. Vedno so vsi udeleženci mnenja, da se ceni za davke, medtem ko se gre pri tej cenitvi le za razmerje boljšega sveta napram slabšemu.

Imeti je treba vedno le pred očmi, koliko sveta se dobi v slabšem svetu, kakor drugi v boljšem in obratno. Če je n. pr. cenjen boljši svet 3000 K za ha, slabši za 1000 K, dobim jaz slabšega trikrat toliko kot drugi v boljšem svetu.

Cenitev se vriše po dognanih podatkih v to pripravljene poljske škice, na kateri so zaznamovani posamezni kolci oziroma vsi postavljeni obmejni kamni in kamni za pota, jarke itd., ki tvorijo najnatančnejšo podlago za napravo nove mape, ki jo napravi na podlagi nove meritve agrarni zemljemerec.

Po natančnih podatkih iz poljskih škic se vriše cenitev tudi v to novo mapo, ki je v tej označena z višnjevo črto. Označeni so navadno tudi razredi v okviru teh višnjevih črt, ki tvorijo posamezne dele in vsi skupaj jasen pregled vsega cenjenega skupnega sveta.

Posamezni cenjeni oddelki se nato računajo na podlagi njih ploskve in vrednosti.

Ploskve po njih obsežnosti in vrednosti se vpišejo v knjigo, takoimenovan „register posestnega stanu“.

Iz tega je razvidna skupna celotna vrednost vsega skupnega sveta po cenitvi.

Na podlagi te skupne vrednosti se napravi oddelilni proračun, t. j. proračun vrednosti za posameznega posestnika na podlagi njih deležnih pravic.

Register posestnega stanu in oddelilni proračun tvorita za komisarja register deležnih pravic, ki se istotako razgrne na vpogled 14 dni pri županstvu.

Temu registru je posvečati največjo pažnjo, ker tvori ta podlago za poznejšo napravo delilnega načrta. Iz njega je razvidna deležna pravica, ki vsakemu posameznemu udeležencu pripada po svetu in denarju. Upoštevati je pa le deležna pravica, označena v denarju z ozirom na prej navedeno cenitev po razredih. Vsebuje pa tudi vse spremembe starega stanja napram novemu stanju. V času razpoložitve tega registra pri županstvu obravnava oziroma pojasnjuje krajni komisar na licu mesta ta register, ki postane za slučaj, da ni ugovorov proti njemu, pravnomočen. Proti pravnomočnemu registru deležnih pravic je vsaka pritožba brezpredmetna. Pravico do ugovora ima pa vsak udeleženec še 8 dni po končanem terminu razpoložitve.

Ob priliki pojasnjevanja deležnih pravic se napravi navadno tudi zapisnik želja posameznih posestnikov glede njih deležev, če tega zapisnika ni že napravil agrarni zemljemerec sam v času zakoličenja in meritve, ki lego terena in razmere posameznih gotovo najboljše pozna.

Na podlagi imenovanih deležnih pravic in na podlagi zapisnika o željah posameznih deležev se napravi delilni načrt. Ta se napravi v pisarni in ne kot se vsepovsod misli, da se napravi takrat, ko pride agrarni zemljemerec že na lice mesta deliti posamezno agrarno skupščino (gmajno).

Uvažujoč cenilni oddelek, željo posameznega posestnika in lego terena, oddeli agrarni zemljemerec delež v mapi, ki odgovarja deležni pravici posameznika.

Posamezne dele tega cenilnega oddelka se vpiše v „oddelilni register“, ki vsebuje oddelilno pravico in tej odgovarjajoča oddelila.

Skupna vsota vrednostnih ploskev in registra posestnega stanu mora soglašati. S tem je podana garancija, da je dobil posameznik isto, kar mu po cenvi in deležni pravici pripada.

Agrarnemu zemljemercu je tedaj le potreba, da v mapi vrisani načrt prenese v naravo. Iz mape je treba vzeti le posamezne merilne podatke, tako, da delež v naravi odgovarja natančno deležu vrisanem v mapi.

Po presekanju in zamejničenju posameznih deležev se udeleženci v slučaju soglasnega zadovoljstva z deleži vpeljejo v njih posest, v slučaju pritožb pa te zabeležijo v to potrebnem zapisniku o razdelitvi agrarnega slučaja.

Ta zapisnik se predloži komisarju, ki te pritožbe ob priliki razgrnitve načrta nanovo pretresa in še ostale pritožbe poda v raz-

se jim ta sposobnost ali sploh ni razvila, ali pa se jim je premalo razvila. To so t. zv. „brezvestneži“. Kot so za godbo, slikarstvo, znanstveno delo itd. različni ljudje različno nadarjeni, tako so tudi glede vesti za spoznavanje dobrega in zlega ti bolj, drugi manj nadarjeni. Kot se dobi umetniške ženije (z ogromnimi umetniškimi sposobnostmi, kot so n. pr. Dante, Beethoven, i. dr.) ali pa znanstvene ženije (s silnim razumom v svrhu spoznavanja, kot so n. pr. Aristotel, Lamarque, Darwin, i. dr.), tako se dobi tudi ženije vesti, ki imajo silno razvito vest, da niso v stanu storiti najmanjše krivice, in z lahkoto ločijo dobro od zlega (Kristus). In obratno imamo ljudi, ki so brez smisla za lepoto, ki so brez smisla za resnico, da verjamejo vsako neumnost, in dobi se enako ljudi, ki jim vest ni nič razvita in se ravnaajo tako, kot jim narekuje trenutno čustvo: v jezi ubijejo človeka, če so veseli, ga po nepotrebnem obdarujejo, puste pa reveža gladu umirati itd. Različni ljudje so v vsakem kulturnem pogledu različno razviti.

Rekel sem, da more vero nadomestiti visoko razvita vest. S tem je pa že hkratu tudi rečeno, da more obratno vera nadomestiti močno vest, kolikor gre za pravilno uravnavanje življenja. Vera je v psihološkem pogledu močno, trdno prepričanje. Prepričanja so pa odločilnega pomena za določanje čustev in dejanj. Če je n. pr. kdo prepričan, da je zanj najbolje, da uboga zdravnika in pije zdravilo, bo zdravniku zaupal, vesel bo njegovih zdravil in bo tudi storil, kar mu zdravnik ukaže. Tu imamo primer, ko odloči nastop volje vsaj posredno po čustvih prepričanje. Volja je torej pod vplivom čustev (vesti itd.), pa tudi prepričanj. Če torej hočemo, da bo človek pravičen, je potrebno, da mu visoko izobrazimo vest, da bo samostojno vedno vedel, kaj je prav in kaj ni prav, če pa tega ne moremo, mu moramo vcepiti že v mladosti gotova prepričanja (n. pr. 10 božjih zapovedi: spoštuj stariše, ne kradi, ne ubijaj, itd.), po katerih se bo potem ravnal vse življenje. In to nalogo izpolnjuje vera. Boljše je brez dvoma, če more človek neodvisno od drugih spoznavati, kaj je prav in kaj ne, ter se po tem lastnem spoznanju ravnati, nego če mora slepo poslušati, kar ga stariši, učitelj in duhovnik naučijo, da se mora tako in tako ravnati, pa ne ve, čemu naj se tako ravna. Vendar pretežna, da, ogromna večina ljudi je nekritičnih in bi se jim vesti z največjim trudom ne vzgojilo. Slede slepim prepričanjem. Zato je najbolje, da jim vera vcepi kot prepričanje 10 bož. zapovedi, ker sicer bodo sledili škodljivim prepričanjem enako slepo. N. pr. danes materializmu. Ljudem torej, ki niso v stanu samostojno spo-

znavati dobro in hudo, je vera potrebna, pa četudi v obliki slepega prepričanja, ker sicer ne bomo imeli na svetu družabnega reda. Družabni red namreč sloni zgolj na pravilnem življenju posameznikov, ki družbo tvorijo. Vse postave in orožniki niso v stanu pripraviti ljudi do tako pravilnega življenja, kot zamore to vera. To vidimo posebno v sedanjem splošnem neredu, ki je posledica padca vere na korist materializma.

Človeška volja je torej pod vplivom čustev in prepričanj. (V svetovni vojni so nekateri ubijali iz jeze do sovražnikov, drugi pa ker so bili prepričani, da morajo ubijati, kot so jim „višji“ ukazali.) Prej sem rekel, da se vest le polagoma v človeku razvija, pri mnogih se pa sploh ne razvije. Pri onih ljudeh torej, ki jim vest ni razvita, je volja podvržena zgolj vplivu prepričanj na eni strani, na drugi pa vpliva vseh čustev razen vesti. Čustev smo prej našteali pet vrst: nasladna (telesni užitki, gospodarstvo), vrednostna (veselje, žalost, upanje, strah, jeza), umetniška čustva, zanimanje in vest. Prva nastopijo nasladna čustva (lakota, žeja, občutenje mraza, bolečin, itd.) pri otroku, ker so ta čustva potrebna za življenje. V tej prvi dobi nima otrok ne vere ne vesti, sploh še nikakih „duševnih“ sposobnosti. Za nasladnimi čustvi se opaža razvoj vrednostnih čustev, otrok se prične smehljati, jokati, je jezen, boji se, upa, itd. Ta čustva so manj potrebna za življenje kot nasladna, vendar za tako komplicirano življenje, kot je ono vižjih živali in človeka, so mnogo bolj potrebna kot umetniška, znanstvena čustva in vest. Zato pomenijo že gotovo stopnjo razvoja. Šele ko so ta čustva že dodobra razvita, v deških (dekliških) letih, se prične razvoj umetniških čustev. Človek začne dobivati smisel za lepoto, čednost, uživa pripovedke in slike, itd. — Med tem časom pa so stariši, učitelji in duhovniki vcepili dečku (deklici) že trdno vero, ki mu zapoveduje, kaj mora in kaj ne sme delati. Volja takega dečka je potem pod vplivom nasladnih čustev, vrednostnih čustev in vere, ter deloma tudi pod vplivom malo razvitih umetniških čustev. Tak deček já, če je lačen, pije, če je žejen, se stepe, če je jezen, moli, hodi v cerkev, se varuje tatvine, kot mu zapoveduje vera, in bere rad pravljice, rad pohaja svobodno v naravi itd. Le zanimanje in vest (želja po resnici in spoznavanje dobrega in zlega) še nista v njem razvita. Ti dve čustvi pomenita višek človeškega razvoja in nastopita najzadnji, če sploh nastopita. Polagoma, šele v mladeniških letih se začne človek zanimati za svet in življenje, skuša spoznati resnico in skuša spoznavati dobro in zlo. On je še vedno pod vplivom vere in drugih čustev. Toda polagoma (če se mu vest močno razvije) se otrese

Agostino Carracci:

Pietà

vseh vplivov in dela le to, kar mu vest zapoveduje. Prejšnja prepričanja se umikajo počasi drugo za drugim vesti. Tak človek n. pr. je prej slepo verjel, da $1 + 1 = 2$. Sedaj se vpraša, ali je to res, in spozna, da so imeli prav oni, ki so ga tako učili. Prej je slepo verjel, da ne sme krasti. Sedaj pa spozna, da je tatvina zlo, krivica, nekaj napačnega, in zato noče krasti, ne pa, ker mu vera prepoveduje. Vest se torej polagoma razvija tako, da se prejšnja slepa prepričanja drugo za drugim umikajo spoznanju, ki odslej vpliva na voljo namesto prejšnje vere. Kot sem že rekel, včasih

sploh ne pride do tega razvoja, včasih razvoj zastane, le redko pa je popoln.

Razvoj vesti je docela podoben razvoju razuma ali spoznavnih zmožnosti. Kot hoče razvit človek vse spoznati, kar so ga prej v šoli učili in je on slepo verjel, tako se vprašuje tudi pred dejanjem, ki ga ima storiti: ali je vse res, kar so ga učili, da mora delati, oz. ne sme delati. Odslej se ne ravna več slepo po ukazih, marveč dela po svoji lastni pameti. Pri tem se seveda lahko tudi zmoti; toda vsak človek je zmotljiv, tudi oni, ki ga je vere učil. — Ne zaničujmo torej grešnikov, marveč jih le pomilujmo; kajti vsakdo lahko pade, bodisi ker ima premalo razvito vest, bodisi ker ni imel prilike, da bi se navzel dovolj trdne vere! Nihče ni popoln, nobeden ni brez greha. Zato je neumno vsako sovraštvo in zaničevanje med ljudmi, posebno pa še politično sovraštvo, ki ga strankarski voditelji sejejo, da bi ohranili svoje pristaše v večji temi. Imeti svoje prepričanje vendar ni greh, in ni treba tega človeka sovražiti!

Sedaj, ko nam je znan počasni razvoj vesti pri posameznem človeku, se vprašajmo še, kako se je vest razvijala v zgodovini človeštva od prvotnih divjih ljudi do današnje kulture. Verjetno je gotovo, da je ta razvoj zelo podoben razvoju vsakega posameznika, in je vsaka naslednja generacija le nekoliko doprinesla k temu, kar je že prejšnja generacija razvila. (Potomci se v razvoju ne razlikujejo veliko od starišev.)

Prvotnim ljudem gotovo ni določevala volje vest, marveč v prvi vrsti druga čustva. Vere v današnji obliki takrat še niso imeli. Sicer je psihologiji narodov znano, da so prvotni ljudje mnogo manj grešili nego kulturni; primitivni ljudje, ki so še dandanes brez kulture, živijo v miru med seboj, se ne napadajo, ne poznajo bojev, ne lažejo, niso zahrbtni, ne kradejo in ne ubijajo ljudi. A vse to radi tega, ker jim je vse to nepotrebno. Prvotni ljudje so redko naseljeni, zato jim da zemlja dovolj živeža in gozd dovolj divjačine. Drugih potreb pa nimajo. Zato nimajo potrebe ropati in krasti, nimajo potrebe se bojevati, lagati, biti zahrbtni itd. Če pa pridejo v boj z drugimi plemeni (n. pr. Pygmejci z Monbutu), pa brez kesanja in zavesti greha ubijajo, se lažejo, kradejo, sploh store vse, kar smatrajo, da jim je v boju potrebno. Enako kot kulturni ljudje, ki jih potreba sili k zločinom vseh vrst.

Prvotni ljudje so torej posedovali kvečemu le senco vesti, v glavnem pa je njih voljo določalo nasladno in vrednostno čustvo, tako, kot višjim živalim. Mačke se med seboj ne praskajo, ker ni-

majo potrebe, to bi jim le škodilo. Spraskajo se le za hrano ali spolni užitek. Prvotni človek ni iskal boja, ker mu ni bil potreben, pač pa škodljiv. Če mu je pa kdo ukradel divjačino ali ženo, je bila prva njegova skrb, da ga ubije. O vesti torej ne duha ne sluha. Njegovo mirno in urejeno življenje je bilo dokaj podobno živalskemu.

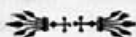
Človek je pričel postajati kulturen, ko se je začelo v njem pojavljati umetniško čustvo, ki se med kulturnimi čustvi prvo razvije. Skušal se je zabavati s tem, da je risal živali, človeka, dogodke z lova i. dr. na okoren način, s par črtami v les ali skalo. Pozneje se je iz teh početkov razvila umetnost.

Na tej stopnji razvoja je pa človek že ustvarjal tudi svojo vero v demone, čarovnije in pozneje v bogove. Njegova volja je stopila s tem tudi pod vpliv te primitivne vere (molitev, češčenje, žrtve). Duševnost človeka je postajala vedno bolj komplicirana, sestavljena, neenostavna, ker so se vplivi na človekovo voljo množili.

Nadaljnji razvoj je privedel do znanosti in do vesti. Vest je del srca. In ker je vera produkt srca, je vest tudi močno vplivala na razvoj vere. Veliki začetniki svetovnih ver (Kristus, Buddha, itd.) so bili veliki ženjiji vesti. Tako je jasno, zakaj je vera, ki prvotno ni imela stiska z vestjo in je le zapovedovala častiti demone in bogove ter jim prinašati žrtve, zakaj je ta vera pričela pozneje učiti tudi to, kar zapoveduje vest. Pozneje se je namreč človeško srce spopolnilo toliko, da se je poleg drugih čustev razvila tudi vest. In ker je vera učinek srca, je postala tudi učinek vesti. Tako je dobila vera svoj kulturni pomen in svojo vrednost. Kajti le toliko je vera res kulturen činitelj, kolikor določa vernikom pravilno življenje po vesti.

Od onega časa, ko se je pričela v človeški zgodovini pojavljati vest in je religija prišla pod vpliv te vesti, od onega časa pa do dandanes je nepretrgana in še nedokončana doba razvoja vesti. Polagoma se umika v stoletjih eno slepo prepričanje za drugim, in nadomeščajo jih spoznanja na podlagi vesti. Pravo (ius), ki ni stvorjeno na podlagi znanstveno dognane resnice (kaj je prav in kaj ni prav), marveč na podlagi javnega mnenja, čigar vest se razvija neprimerno počasneje kot vest posameznih nadarjenih ljudi, ki se v znanosti vadijo v spoznavanju, to pravo je mnogokrat v nasprotju z močno razvito vestjo. (Cankar: Hlapec Jernej.)

(Dalje prih.)

RAZGLEDI

Organizacija.

Poročilo o delovanju Zveze društev kmetских fantov in deklet. Na ustanovnem občnem zboru izvoljeni odbor Zveze društev kmetских fantov in deklet je imel do sedaj dve odborovi seji, na katerih se je razpravljalo o tekočih zadevah ter o programu dela v tekočem delu. Slovanska agrarna zveza je imela svojo drugo redno sejo v Varšavi, k kateri je bila vabljena tudi naša

Zveza. Pooblastilo se je tovariša Račiča, da zastopa Zvezo v Varšavi. Seje jugoslovenske omladinske zemljoradniške zveze v Beogradu dne 12. aprila sta se udeležila kot zastopnika predsednih tovariš Blaž in predsednik Njive Karadjole. Radi vedno večjega zanimanja za naše društvo in vedno večjega organizatoričnega dela se je predvsem razmišljalo o nastavitvi stalnega tajnika. Zveza je priredila večtedenski tečaj v Notranjih Goricah, katerega se je udeleževalo stalno do 50 fantov. V tečaju se je vršil pouk v računanju, pisanju in predavanju o raznih gospodarskih in drugih splošnih zadevah, ki jih potrebuje vsakdo v današnjem življenju. Tečaj je trajal od 6. januarja do 1. marca. Nedeljski tečaj je priredila Zveza v Dolu pri Ljubljani, katerega se udeležuje tudi lepo število poslušalcev. Razven tega so se vršila predavanja v Želimljah, na Golem, v Vel. Loki, v Št.

Rupertu, v Medvodah, na Brezovici, v Logu, v Žabnici in na Čatežu. Nova društva so bila ustanovljena v Medvodah, v Trzinu, v Notranjih Goricah, v Žabnici, v Želimljah, v Boh. Bistrici in na Golem. Mnogo društev se pripravljajo, ker raste zanimanje za organizacijo od dneva do dneva. V najkrajšem času se razpošljejo vsem društvom na novo vpeljane legitimacije, katero dobi vsak član društva. Istotako je sklenil odbor, da se vpelje kot znak naše organizacije štiriperesna deteljica. Ko bo znak dogotovljen, se društva o tem obvesti. Zveza ima pripravljen za prihodnje obširen delaven program, ki ga bo mogoče izvršiti s sodelovanjem vseh poklicanih faktorjev. Dolžnost vseh kmetских fantov in deklet pa je, da se združijo in organizirajo v svoji lastni organizaciji ter uveljavljajo na ta način svoje mlade moči za delo in za boljšo bodočnost svojega kmetskega stanu.

Ženstvo.

Bratt. Dr. Bratt je rešil Švedsko alkoholne nevarnosti. S svojo odločnostjo — razklana brada in krepka roka jo izdajata — in s svojo žilavo vztrajnostjo je po predavanjih in shodih pripravil

državo tako daleč, da se je osnovalo ministrstvo za pijačo. Njegova družba, zvana „Sprittcentralen“, je dobila monopol, t. j. izključno pravico, kupovati na debelo in prodajati na drobno vse al-

koholne pijače, ki so na Švedskem običajne. Poslej ni mogel nihče več piti, če se ni obrnil na tega edinega dobavitelja. Žganja v gostilnah ne dobiš, ako nisi poprej kaj toplega jedel. Potem seveda alkohol ni toliko kvaren. Dobiš ga pa samo eno čašico. Sicer pa prodajalcu ne koristi, da bi te silil piti, kajti samo neki delež gre njemu v prid, ostanek pa spada v državno blagajno. Največ pa se po severnih krajih uživa žgane pijače na domu. Brattov sistem se je tu vrlo obnesel. Ako želiš kupiti alkohola oziroma vina, moraš imeti nakaznico, kakor smo jih imeli med vojno za sladkor, kruh, moko itd. Take knjižice se ne iz-

dajajo brez nekih izjav in brez poizvedovanj. Ako si dober državljani, dobiš dosmrten zapisnik, ki ti daje pravico do 4 litrov rakije na mesec in toliko vina, kolikor je potrebno (na severu je mraz!) Ako pa si bil kedaj kaznovan radi pijanosti ali zaradi kraje, zbogom blaženi zvežček! In če tvoje vedenje ni dostojno, ti ga tudi odvzamejo. Ta „Stockholmski sistem“ uspešno deluje že več let; vinjenega človeka ne vidiš tam izlepa. V Gotteborgu so iz skupička za prodane špirituoze osnovali ljudske kopeji in knjižnice. Opravičeno kliče vsak Šved: Živio naš brat Bratt!

nk.

Po svetu.

General Rondon. Pred tedni je predaval v Švici Rangel de Castro o raziskavanjih generala Rondona v daljnem brazilskem zapadu. Rondon je imel nalog, graditi brzovojne linije na eni pečini površja vse Brazillije. Že v svoji mladosti je čutil neodoljivo veselje do pragozdov ob ravniku, tu je prebil 30 let po daljnih lesovih, tako da se danes šteje med najpomembnejše raziskovalce. Prehobil in proučil je nad 150.000 km² deviškega sveta, študiral topografijo razsežne pokrajine — Rondonije — nje favno in floro, geologijo, mineralogijo, klimatologijo in etnologijo. Zasledil je mnogo rek, eno je imenoval „Dúvida“, t. j. Dvom. Reka Roosevelt sama je nad 1000 km dolga in nad 500 m široka ob izlivu v veliko reko Madeiro, pritoku Amazonke.

Oslo. Po 1. jan. se norveška prestolica Kristijanija zopet imenuje s starim imenom Oslo, ki je bilo v rabi 1047—1624. To ime je dal mestu kralj Harald Hardraade, brat kralja Olafa II. Svetega. Ob tej priliki se je švedski učenjak E. Fleischer obrnil na zgod.-filozofsko fakulteto v Sofiji z vprašanjem, ni li to slovanski naziv. Bolgarska jezikoslovca Conev in Mladenov, zgodo-

vinar Zlatarski, pa tudi Švedje kot Davidson so mnenja, da je Oslo res slovansko, namreč iz Oslava, kakor razlaga prof. Zlatarski v sofijski „Slobozni reči“ 11. jan.

Med l. 1033—1043 je Harald pod imenom Nordvrik deloval v bizantinski vojni službi in dobil nalog, udušiti upor v Makedoniji in Bolgariji. Proti bizantinski oblasti (Mihael IV. Paflagonec) so se Bolgari vzdignili pod vodstvom kneza Petra Deljana, ki je bil sin bolgarskega carja Gabrijela Radomira in vnuk carja Samuela (prim. pesem Josipa Pagliaruzzia-Krilana). Ko je Harald potolkel nasprotno vojsko pri Ohridi, sta Deljan in njegova sestra Oslava prišla med ujetniki v Carigrad, kjer se je zmagalec zagledal v krasno knežno. Vrnivši se domov je ovekovečil ime bolgarske lepote, ki jo je do smrti ljubil, prekrstivši svoje stolno mesto v Oslo. nk.

Francoščina — najjasnejši jezik na svetu. Pierre Mille, znani novelist in turkofil, pripoveduje v *Excelsioru* tole zabavno zgodenco: „Veliki angleški novinar, Wickham Steed, ki je hkrati eden najodličnejših zgodovinarjev in filozofov našega časa, je zelo lep mož, a njegov obraz nima nič britanskega. Med vojno

so ga spričo njegovega tujinskega videza v Londonu prevneti tekmovalci Sherlocka Holmesa zasledovali kot sumljivo osebo. Slednjič je Steed dejal svojemu zasledovalcu morda malo prijazneje, ali smisel njegovih besed je bil tak: „Slišite, do grla sem vas sit! Jaz sem Anglež, pristen Anglež. Evo vam potnega lista.“ Steed je bil tedaj ravnatelj Timesa za inozemski del. Temu se pravi v njegovi materinščini: Foreign Editor of the Times. Ako doslovno prevedesh: tuj urednik Timesa. Vrli „polip“ je pazno pregledal uradno listino, z nohtom podčrtal te besede in zmagovito kliknil: „Saj sem povedal! Saj sem

rekel, da imate nekaj tujega. To je tukaj pisano!“ Nič si ni dal dopovedati. Trebalo je iti k njegovim predstojnikom, ki so nekoliko ohladili njegovo brezobzirno gorečnost. Ta nerodnost ne bi bila možna na Francoskem, kajti Foreign Editor of Times je dvoumen izraz. Francoz bi rekel: directeur du Times pour l'étranger, kar pa nikakor ni dvozmiselno. Iz tega sledi, da Angleži ter Amerikanci po krivici nadomeščajo v diplomatskih spiskih francoščino s svojo govornico. Ta je manj zanesljiva. In preverjen sem, da bo W. Steed, ki je izredno razumen kakor tudi dober rodoljub, meni pritrdil.“ A. D.

Prosveta.

Karel Čapek. Pisec drame R. U. R. (Rossum Universal Robot, t. j. razuma splošni sužnji) je za „Komedijo iz življenja žuželk“ in drugimi izdal nedavno še roman „Krokatiot“, imenovan po ognjeniku Krokatoi. Glavni junak, inženjer in kemik Prokop, je namreč iznašel razstrelivo „krokatoit“. Čapek izhaja iz

šumnega znanstvenega odkritja in kaže, kako ta novotarija preobrne ves npravstveni red na zemlji... Roman čudovitih dogodkov, kakor so jih popisavali: Ana Radcliffe-ova, Jules Verne, Wells, kakor jih sedaj Antonin Seuhl (Grève des Machines ali Noelle Rogerjeva (No-uvel Adam).

Pomenki in nasveti.

Da se mleko ne prismoči ga kuhaj v loncu, ki si ga najpreje od znotraj dobro zmočila z vodo.

Krompirjevi olupki malo z vodo politi prav dobro čistijo steklo in skleno posodo.

Ce je tobak premočen se ga namoči pol ure v vodi in se potem v senci posuši. Tak tobak je lažji in boljši za pipo in cigarete.

Gumijeve cevi (od peronospera bridgalen in druge) se morajo hraniti očiščene, zvite v velike kolobarje na hladnem kraju.

Ako počí konju kopito, se špranje najprvo dobro očistijo, potem se zamaže s čopičem z gorko raztopino od medu in voska. To se ponovi, dokler kopito ne ozdravi.

Šala in zabava.

Pred službo.

Sodnik: Obsojeni ste na 10 let ječe. Imate še kako željo?

Obsojenec: Imam, slavna sodnija; prosim, da sporočite moji ženi, da naj me danes ne čaka s kosilom.

Moderna žena.

Mož: Draga ženica, odtrgal se mi je gumb.

Žena: Naj bo, danes ti ga še prišijem, toda le pod pogojem, če mi obljubiš, da tega nikomur ne poveš.

Josip Petelinc

Ljubljana, Sv. Petra nasip 7

blizu Prešernovega spomenika na vodo

Najcenejši nakup

najboljših šivalnih strojev „GRITZNER“

za rodbinsko in obrtno rabo, nadalje nogavic, žepnih robcev, brisalk, kloba, belega in ružavega platna, žilona, kravati, žlic, vilic, raznih gumbov, sprehajalnih palic, nahrbtnikov, potrebščin za šivilje, krojače, čevljarje, sedlarje in brivce, škarij za krojače, šivilje in za obrezovanje trti. Cepilne nože. Vse na veliko in malo.

Priporočamo vsem rodbinam

Kolinsko cikorijo

izvrsien pridatek za kavo

Tiskarski in litografični umet. zavod

J. BLASNIKA NASL.

■ Ljubljana, Breg št. 12. ■

Izvršitev vsakovrstnih tiskovin od enostavne do najfinejše opreme.

Knjigotisk.

Kamenotisk.

Offsettisk.

VSE ZAHTEVA DOBRO ZLATOROG MILO!

ZLATOROG

POZOR! **Dekleta in fanti!**

Kupujte obleke in vse potrebščine osobito novosti volnenih, svilnatih, čipkastih rut in šerp za dekleta v domači trgovini pri

„ČEŠNIKU“

LJUBLJANA
Lingarjeva ulica

Ker so cene padle, Vas opozarjam pred nakupom! V zalogi imam blago samo češkega izdelka.

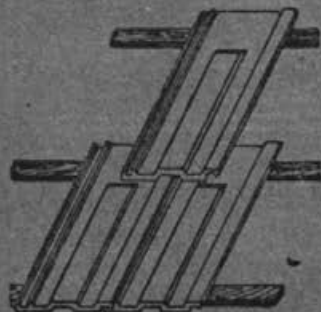
 Postrežba poštena!

Združene opekarne d. d.

Ljubljana, Miklošičeva cesta 12

preje

Vidic-Knez tovarne
na Viču in Brdu

nudijo v poljubni množini — takoj dobavno — najboljše preizkušene modele strešnikov z eno ali dvema zareza kakor tudi bobrovcev (hiber) in zidne opeke. — Na željo se pošlje takoj popis in ponudba!

EKONOM

osrednja gospodarska zadruga v Ljubljani

Kolodvorska ulica števil. 7

Ima po najnižjih cenah v zalogi dežel. pridelke, krmila, spec. blago kakor: sladkor v sipi in v kockah, petrolej, kavo, olje, riž ter razne vrste prvovrstnega mila za pranje in ostale v to stroko spadajoče predmete.

Velika zaloga vseh vrst umetnih gnojil, modre galice, prvovrstne strešne opeke in najboljšega splitskega portland cementa

oooo **„SALONA“ (TOUR).** oooo